

ויבאו האנשים על הנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח ונזם ומבעת וכומז כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה' (לה, כב).

בשמו"ר (מוה, ו), אמר משה לפני הקב"ה, כתבת (שמות כא, לו) כי יגנוב איש שור או שה ומבחו או מכרו, המשה בקר ישלם תחת השור. הרי הביאו המשה, חח ונזם מבעת עגיל וכומז.

ותמהו המנחת שי והרש"ש והרד"ל, דהאי קרא כתיב גבי ביזת מדין (פרשת מטות לא, ג), אבל כאן לא כתיב עגיל. ולא הוזכרו אלא ד' תכשיטין.

ונראה דבאמת נסתבב מן השמים שלא יביאו עכשיו כפרה אלא לכפר על עון גדי, שהוא עון מכירת יוסף שנתעורר ע"י הטא העגל, וכדכתיב וארבע צאן תחת השה. (ושה כולל שה כבשים ושה עזים, כדמפורש בגמ' בכ"ד. עיין מנ"ח מצווה ג"ד) והרי הביאו ארבעה, חח ונזם ומבעת וכומז. אבל על הטא העגל עדיין לא כיפרו, שהרי עדיין עתידין לחטוא בשנת הארבעים במעשה פעור. שחטא זה היה חמור הרבה מחטא העגל. חדא, שהיה ע"ז גמורה, משא"כ הטא העגל שהיה רק חטא עשיית פסל לשם ה', וכמ"ש הכוזרי והרמב"ן. ועוד, שעון פעור מורכב משני חטאים, ע"ז וג"ע. ועוד, שהחוטאים בעון פעור היו כ"ד אלפים, ואילו בעגל רק בשלשת אלפי איש. ועוד, שחטא העגל היה גזירת מלך עליהם (רש"י ע"ז ד, ב), משא"כ עון פעור.

ורק בנדבת ביזת מדין שהביאו לכפר על מעשה פעור, הביאו המשה דברים לכפר על מעשה העגל. והוסיפו עגיל שהוא נזם, שהרי העגל נעשה מנזמים.

ואין לתמוה על דברינו מדברי בעהתו"ם ס"פ ויקהל וז"ל, עצי שמים לפי עתידין ישראל לחטוא בשמים העמיד להם זה לכפר על מעשה שמים. וברוך המקדים רפואה למכה, עכ"ל. דעצי שמים היה ציווי הקב"ה, והקב"ה מקדים רפואה למכה. משא"כ הנך תכשיטין הרי הוי נדבת לבם של ישראל לכפר עליהם, ועדיין לא הגיע זמנה של הבאת כפרה על הטא ע"ז של העגל. (א.ה. ע"י באורך בדרשות בית ישי מאמר הטא העגל ומרגלים ומכירת יוסף).

וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בהכמה טו את העזים (לה, כו).

היא היתה לומנת יתירה, שמעל גבי העזים טוון לותן (רש"י).

בגמ' שבת (ע"ד, ב), הטוה צמר שעל גבי בהמה בשבת וכו' אין דרך מויה בכך. ולא, והתניא וכו' טוון בעזים (טוון את העזים, בגופן של עזים משמע, רש"י). אלא חכמה יתירה שאני (אבל להדיוט אין דרכו בכך, והוי כלאחר יד, רש"י). ובתוד"ה חכמה יתירה שאני, והעושים אותם במלה דעתם אצל כל אדם, כדאמרינן בהמצניע גבי אנשי הוצל עכ"ל.

אבל מדברי רש"י לא משמע כן, אלא דבמשכן שניתנה להן חכמה יתירה, שפיר היה נחשב דרך מויה. ונראה, דס"ל לרש"י דאאל"פ דבמשכן באמת היתה המויה שלא כדרך מויה וכלאחר יד, שהרי כל ענין מלאכת מחשבת בשבת ילפינן ממשכן, א"כ פשיטא דמלאכת המשכן היתה צריכה להיות מלאכת מחשבת.

ובאמת נראה, דהיינו מעמא שעשו כן לטוות מעל גבי העזים, דאיתא בגמ' (מגילה י"ד, ב) איתתא בהדי שותא פילכא. ופירש רש"י, עם שהאשה מדברת היא טווה. וא"כ אם היו הנשים טוות כדרכן, ה"ל מתעסק ולא היתה מלאכת מחשבת. לפיכך הוצרכה המויה לעשותה באופן מיוחד המצריך כונת הלב וק"ל.

והנשיאים הביאו את אבני השם ואת אבני המילואים לאפור ולחשן ואת הכסף ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטורת הסמים (לה, כז-כח).

ולכאו' בציווי ההכאה כתיב (לעיל ז-ח) קודם שמן למאור ובשמים לשמן המשחה, ורק אח"כ אבני שהם ואבני מילואים.

והנראה דודאי הכושם והשמן שהם לצורך המשכן חשובים יותר מאבני השם והמילואים שהם לכגדי כהונה, אבל לנשיאים האבני שהם שהם י"ב על שמותם חשיבי טפי.

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת (לה, ב).

ובזהר (שם) ביאר דבקידוש היום אין צריך אלא ברכת כפה"ג וא"צ לקדש כי היום קדוש מאליו. משא"כ קידוש הלילה צריך שישאל יקדשו השבת בדברים. וצ"ב. [ועל"פ, י"ל כי קיומם הלילה נמלטות ותקנה חלוי נט, משא"כ קיומם היום נע"ק].

וע"ד הפשט כונתו, דהיום כבר קדוש שכבר קדשוהו בלילה, וכמ"ש הפוסקים שאם לא קידש בלילה צריך לומר ביום נוסח הקידוש.

והנה ההפלאה כתב [פנים יפות פ' בא ומקנה קידושין לו, ב ועוד], דבבני נח הלילה הולך אחר היום, וגוי ששבת היינו יום ולילה.

והענין, כי במעשה בראשית קדם היום ללילה כמ"ש הרשב"ם עה"פ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד (ודלא כא"ע). וא"כ היה צריך להיות השבת ג"כ מתחלת מהיום ללילה, אלא התורה חידשה לישראל מערב עד בקר תשבתו שבתכם [ונפשוטו זה רק כיוה"כ]. א"כ אע"ג דשבת קביעא וקיימא ולא ישראל מקדשים אותה אבל ליל שבת ישראל המקדשים ודו"ק.

לא תבערו אש בכל משבתים ביום השבת (לה, ג).

ס"ת שלום אמת. יבואר דהנה שני דברים צ"ל בשבת, שלום, כמ"ש העקידה הכא דקאי על אש המחלוקת שמצויה להבעירו בשבת. ואמת, כמ"ש בירושלמי (דמאי פ"ד ה"א) שאפי' ע"ה אינו משקר בשבת.

והנה כ' בזהר (בראשית כו, ב), שהכועס משליט בעצמו אל נכר. והנה אש, בגי' אל נכר. שהוא שולט ע"י אש הכעס והמחלוקת. וכההיא עובדא דר"מ [גישין נב, א].

והיינו מאי דאמרינן בתפלת המנחה בשבת, מנוחת אמת ואמונה מנוחת שלום ושלוח, מנוחה שלמה וגו', דהיינו מנוחה הכוללת גם אמת וגם שלום.

לא תבערו אש בכל משבתים ביום השבת (לה, ג).

הענין כמשרז"ל (כתובות סב, ב) עונת ת"ח מע"ש לע"ש. וכבר ארז"ל (סוטה יז, א) איש ואשה זכו שכניה שרויה ביניהם, לא זכו אש אוכלתם. והנה ארז"ל (הניגה ה' ב') ומגיד לאדם מה שיהו אפי' שיהו קלה שבין איש לאשתו וכו'.

והנה, תבערו אש בכל מושבותיכם ס"ת שלום, שהוא ר"ת ומגיד לאדם מה שיהו.

לא תבערו אש בכל משבתים ביום השבת (לה, ג).

שבת (ע, א) רבי נתן אומר הבערה לחלק יצאת. ופי' בתוריד (קלה, א) כיון דהבערה לחלק יצאת כאילו כתיב לאו אבל מלאכה ומלאכה והוי כמו חלב ודם שהם חלוקים זה מזה וצריך להתרות על החלב משום חלב ועל הדם משום דם כך על כל מלאכה ומלאכה.

והנה בכיצה (כו, ב) כתב רש"י, חלה שנמטאת אסור לתתה לכלבו ביו"ט דאין מבערין קדשים טמאים ביו"ט ואפילו ע"י אכילת בהמה וכו', וגזה"כ הוא שאין קדשים טמאים מתבערין ביו"ט דרהמנא אחשביה להבערתן דכתיב באש ישרף (ויקרא ז) הלכך מלאכה היא.

וצ"ב כשמאכילין לכלבים איזה מלאכה מל"ט מלאכות יש כאן.

והנראה ע"פ מ"ש"כ במק"א לבאר מהו שאומרים בנוסח הקידוש תחילה למקראי קדש והוא ששבת הוא ראשון מימים טובים שכפרשת אמור שהם מקראי קדש. והיינו דשבת יש בה גם תורת יו"ט. וצ"ב לאיזה נפק"מ נצרך לשבת שם יו"ט.

והנראה דלהא גופא שאין להאכיל קדשים טמאים לכלבים דמוצד שבת א"א להתרותו דאיזה מלאכה יש כאן אבל מצד יו"ט דקיי"ל אין חילוק מלאכות ביו"ט שפיר שייך שם מלאכה סתמי וס"ד דבשבת יהיה שרי לתת לכלבו ומכיון שיש בו גם שם יו"ט הלכך אסור.

(א.ה. קצ"ע דלפ"ז כל פעם שמתרה משום מלאכה אחרת בשבת שיתחייב משום דין יו"ט שאין בו חילוק מלאכות וי"ל).

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה (לה, ל).

בשמו"ר (מה, א), על בצלאל מדכרין ומשבחין שבה לו, שבה לאביו, שבה למשפחתו, שבה לשבט שיצא ממנו.

וקשה, שהרי ארו"ל (ילקוט המכירי ישעיהו נד, טז) משל לתלמידו של רופא שנתן רטיה כו' והם מקלסין אותו א"ל רבו לי קלסו שלמדתי, כך אמר הקב"ה אני שבראתיו שנא' הנה אנכי בראתי הרש, לפיכך אמר משה (שמות לה, כג) ראו קרא ה' בשם. וברמב"ן כתב, שבאמת שהכמת בצלאל היתה ע"ד נס. וא"כ מה שבה למשפחתו.

והתירוץ שזה עצמו השבה, למה זכו שדוקא הוא יזכה לזה.

מלא אתם חכמת לב לעשות כל מלאכת הרש והשב ורקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש וארג עשי כל מלאכה וחשבו מחשבת ל, לה).

מלא אותם חכמת לב. פי', שהם חכמים במקצוע של הלב.

והענין, עפ"מ"ש בעירובין (נג, א) י"ח ימים גדלתי כו' ולמדתי לב כאו"א. והכא נמו היו צריכים עובדי המשכן להכיר כ"א את לבבו.

ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא (לו, ו).

ב' במסורה ויכלא. הכא, ויכלא העם מהביא. ואידך, ויכלא הגשם מן השמים (בראשית ה, ב). ונראה דרומז למשארז"ל (תענית ה, ב) אין הגשמים נעצרים אלא על פוסקי צדקה ברכים ואין נותנין וכו'.

ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא (לו, ו).

צ"ב, מה איכפת לן אם יוסיפו.

וי"ל דחיישינן שמא יבואו לידי מעילה. ורמוז עוד, מלאכה לתרומת המשכן ר"ת מעילה.

ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור מעשה רקח (לו, כט).

ותמה החוקני, אמאי כתוב קידוש שמן המשחה וקטרת הסמים באמצע עשיית הכלים.

והנראה, דהנה הגר"י (פ' תרומה) נתקשה כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, והין של קדש רק בשביל שמן המשחה היה, א"כ איך קידש ההיז את השמן, מבלי שהשמן (שעדין לא נתקדש) קידש במשיחתו את ההיז.

ונראה, דע"כ צ"ל דגזיה"כ היה לקדש את שמן המשחה בפה בלא כלי.

והנה בקטורת הארכנו במק"א (ספר בית ישי סי' קכג), דהיה בה ב' בחינות. היינו שלבד תורת הקרבן שמצד זה צריך מובה, יש בה נמו תורת צורת הבית, וכמ"ש בעהתו"ם בר"פ תרומה שהקטרת צורך בנין היא, שכן דרך מלכים שמכשמיין להם הבית קודם שיכנסו לתוכו. ומצד זה נראה,

דאינו קדוש אלא בקדושת בדק הבית כשאר כלים (שאין מקדשין מה שבתוכן), שאין בהן אלא קדושת בדק הבית.

ו"ש שעכשיו קודם שהתחיל בקידוש כלי שרת ע"י משיחה, עשה ב' דברים. קידש את שמן המשחה בפה, ואת הקטורת עשה בדרגת בדק הבית, וקרי ליה טהור. לאפוקי קדושת הקרבה. וללמד שהקטורת יש בה ענין של כלי מקדש.

הערות בעניני הפרשה

"בחו"א סי' נ' כ' באיסור הדלקת השמל בשבת דהוי בונה אע"ג דעומד לפורקו וראוי ממטה של טרסים בעומד לפורקה מ"מ אם תקע חייב חטאת. והנה זה ראוי לפי' תוס' ס"פ כירה דאי' מטה של טרסים בתקע. אבל לפי' הראשונים דאתיא כמ"ד יש בנין בכלים ואפילו לא תקע [אלא בהידק] י"ל דבנין לשעה הוי בונה כמ"ש האחרונים מהירושל' (עי' ישוע"ק סי' שיי"ד ותשו' ח"ים סי' ע"ב וראש ס' שביתת השבת). אבל לדין דאין בנין בכלים וא"ה אלא בתקע י"ל דתקע לשעה לא הוי תקיעה וביותר לדעת רש"י ודעימיה דתקע החיוב הוא משום מכה בפטיש י"ל דמכ"פ לשעה אינו מכ"פ וצ"ע.

וע"פ דברינו ארוהן טעם למש"פ הראשונים דההיא דרב ושמואל במטה של טרסים וכן הברייתא בקנה מנורה אתיא כמ"ד יש בנין בכלים ולא ניה"ל לפרש כתו' דמיירי בתקע ובפשוטו טעמם דלתוס' נמצא דר"א ור"ה דשרו לא פליגי ארו"ש אלא אינהו מיירי ברפוי וס"ל דאע"ג דבתקע חייב אבל ברפה שרי לכתחילה וכבר כ' תוס' עצמם דוו סברא רחוקה וגם ל' הגמ' אינהו סברי כו' משמע שהם חולקים ארב ושמואל לכן פירשו דפליגי ורו"ש ס"ל יש בנין בכלים ור"ה ור"א ס"ל אין בנין ולכך שרו לכתחילה ע"ש. ולמש"נ למדנו עוד טעם דר"א לפרש דרו"ש מיירו בתקע דהא עתיד לפורקה ואין שם דין תקע. וצ"ע.

ומש"כ דאפי' למ"ד תקע משום בונה דבנין גמור שייך אף בכלים לדידיה נמו ל"ש בנין לשעה הטעם פשוט דבקרבור דהוי אף מוסיף אבנין בונה לכן אף בנין לשעה הוי בנין דכל מה שבונה שם בנין עלה, משא"כ בכלים דאין בנין אלא בבנין גמור א"כ אם עשהו לשעה אי"ז בנין גמור. ובדברינו תתיישב שי' הר"ף דהשמיט בפ' כירה הא דמנורה של חוליות אסור למלטלה שמא יהיורה וכ' הרמב"ן והר"ן משום דס"ל דאתיא כמ"ד יש בנין בכלים ולדין שרי ואילו בפ' תולין פסק דאסור למלטל כירה שנשמט אהת מירכותיה גזירה שמא יתקע ואמאי לא מפרש גם במנורה כן ויאסר גם לדידן? [ועי' חזו"א שכ' דהתם אורחה למיתקע וכ' זה לתרין מ"ש ממטה של טרסיים דשרי ברפוי וכ' דלתוס' החילוק הוא דמטה לאו אורחיה למתקע. אבל במנורה כ' שם דע"כ אורחה למתקע ולכך אסור לדעת תוס'. אבל דברינו הם לדעת הר"ף דשרי מנורה וכ' הטעם דאין בנין בכלים וקשה מ"ש מכירה דאסרי' מחמת גזירה שמא יתקע וכמו שמפרשים באמת התוס' [וצ"ל דס"ל דמנורה עשוי לפורקה תדיר ובכה"ג לא הוי תקיעה וכמש"נ.